Rapport-Havelaar 1901.

RAPPORT

BETREFFENDE

EENE REIS DOOR DE KOLONIE CURAÇAO

ingevolge art. 2 van het Koninklijk besluit
dd. 20 Juli 1901, n°. 30.

'S-GRAVENHAGE,
ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ.

Rapport betreffende eene reis door de kolonie Curaçao ingevolge art. 2 van het Koninklijk besluit dd. 20 Juli 1901, no. 30 [1902]

Notes: Signed: De ingenieur 1ste klasse v/d. Indischen waterstaat, tijdelijk chef v/h. Bouwedepartement in Suriname, J. [sic] Havelaar.

Description: 95 pages tables, plan 8vo

OCLC Number: 39088497

Excerpt: pp 50-56 [Aruba]

Aruba.

Het eiland Aruba werd bezocht van 9—14 December. De overtocht geschiedde per Gouvernementsschoener *Gouverneur van Heerdt*.

Heeft eene tocht met dit vaartuig, als de reis naar Aruba, die bij gunstige gelegenheid 10 a 11 uur vordert, weinig bezwaren. Bij een langer verblijf aan boord, zooals o. a. het geval was met de reis naar en van Bonaire, blijkt duidelijk hoeveel ongerief aan het reizen met een dergelijk vaartuig verbonden is, zonder dat van de zijde van den gezagvoerder iets wordt gedaan om daaraan te gemoet te komen. [1]

In aanmerking genomen dat de reizen, waarvan hier sprake is, werden medegemaakt door den Gouverneur van Curaçao, mag wel worden aangenomen, dat bij de gewone dienstreizen van dit vaartuig de passagiers er nog minder aan toe zullen zijn; maar tevens mag verwacht worden dat juist deze, door den Gouverneur met dit vaartuig gemaakte reizen verandering ten goede in deze reisgelegenheid zullen brengen.

Het eiland Aruba is in het zuid-oostelijk en noord-westelijk gedeelte vrij vlak, welke beide gedeelten gescheiden worden door een middengebergte, met de Jamanoto van 183 en de Ariekok van 167 M. als hoogste toppen, terwijl zich aan de westzijde, meer geïsoleerd, de 175 M. hooge Hooiberg verheft.

[1] *Aantekening van den Minister van Koloniën*:
Het beheer van den bedoelden tusschen Curaçao, Bonaire en Aruba varenden schoener is sedert geheel aan het Bestuur getrokken. Tusschen Bonaire en Aruba eenerzijds en Curaçao anderzijds bestaat overigens een tamelijk druk scheepvaartverkeer. De eilanden Bonaire en Aruba werden in 1902 in het geheel bezocht door respectievelijk 513 en 355 schepen.

Van uit dit bergachtig gedeelte voeren verscheidene z.g. roois naar noord- en zuidkust het hemelwater af en vormen blijkens hunne afmetingen en de medegevoerde steenstukken in den regentijd vrij machtige waterloopen, waarvan echter in geen enkel opzicht partij wordt getrokken.[2]

Aan de zuidkust monden twee dergelijke roois uit in het Spaansch Lagoen, blijkbaar een oude zeearm, welke gaandeweg door den aanvoer der verweeringsproducten van het gebergte gevuld wordt en thans reeds eene vrij aanzienlijke vlakte vormt, welke met eenigen arbeid zeker benut kan worden voor den landbouw, maar waar zich thans slechts eenige schrale kokospalmen bevinden en eenige kleine woningen.

Het daar opschietend gras is al vast eene aanwijzing dat, met eenige bewerking, goed grasland is te verkrijgen en ook andere gewassen verbouwd zullen kunnen worden.

Afsluiting van het zeewater is daarbij natuurlijk een eerste eisch, doch welke tevens ten goede komt aan het ophouden van het thans in den regentijd nutteloos wegstroomende regenwater.

Daar de zuidkust over nagenoeg hare geheele lengte bedektis met eene laag rifkalk, is het waarschijnlijk, dat men op die hoogte met succes grond waterputten zou kunnen maken, evenals die werden aangetroffen op eenige kleine hoeven in de nabijheid van de hoofdplaats Oranjestad.

De waarnemende gezaghebber van het eiland, de gepensionneerde gezaghebber Thielen, beweerde zelfs, dat in het zuid-westelijk gedeelte geregeld op 4 a 5 voeten diepte steeds grondwater werd aangetroffen in voldoende hoeveelheid.

De toestand wordt daarmede echter, althans in den drogen tijd, te gunstig voorgesteld.

Op een der bovenbedoelde hoeven werden 3 putten gevonden, een daarvan +/- 5 M. diep, voorzien van een primitieven windmolen, die niet naar den wind kon draaien en dus niet geregeld dienst kon doen.

Deze put gaf volgens den bewoner steeds goed water, evenals een der beide andere putten, vlak bij elkaar.

---

[2] *Aanteekening van den Minister van Koloniën*:
In verband hiermede valt op te merken dat er, behalve de vergaar-kommen en putten op particulier terrein, 41 putten, 4 groote en verscheidene kleine vergaarplaatsen (tankies) op de gouvernementsterreinen zijn, waardoor volgens den Gouverneur bij behoorlijk onderhoud, watergebrek in de toekomst tot de onwaarschijnlijkheden zal behooren.

Op de Curaçaosche wijze was hier weder allerlei door elkaar geplant, doch niettegenstaande de omstandigheden hier blijkbaar gunstig waren en zich o.a. nabij dit terrein een groote waterplas bevond ten gevolge van de regens in November en dus ook langs de oevers daarvan gelegenheid tot planten bestond, gaf de woning van den eigenaar weinig teekenen te zien van welvaart.

Wanneer deze en de naburige hoeven, die door hunne putten over voldoende water beschikken, geholpen konden worden aan behoorlijke windmolens en van den gezaghebber de noodige leiding kon uitgaan voor het landbouwbedrijf, zouden dergelijke kleine ondernemingen zeker beter resultaten dan thans voor de eigenaars of pachters opleveren.

Met de na te noemen zoogenaamde plantage Fontein komen deze hoeven voor in hoofdzaak de eenige te zijn, die onafhankelijk van den regenval over eenig water beschikken.

Meer dan op Curaçao heeft men zich op dit eiland toegelegd op het benutten van het kale, zacht heuvelachtige gedeelte voor den cultuur van voor die terreinen geschikte gewassen, in casu aloë, en de omgeving van Oranjestad, met geheel beplante, over het algemeen goed onderhouden velden steekt in dit opzicht gunstig af bij Curaçao.

De uitvoer van aloëhars bedroeg in 1899 231 365 K.G., geschat, volgens het Koloniaal Verslag, op f 13 881,90, dat wil zeggen f 0,06 per K.G. Eenigszins afwijkend daarvan is eene opgave van een der landraden van dit eiland, die als waarde opgaf $ 0,035, of f 0,0875.

Dit totaalcijfer moge slechts gering schijnen, voor het eiland is het, na de phosphaat van Cerro Colorado en het goud van de Engelsche goudmaatschappij, het voornaamste uitvoerartikel, waarop volgen 2656 1/2 vaten pinda, ter waarde van f 10 026, en slechts ruim 5000 K.G. dividivi, met eene waarde van f 4534,40.

Met nog f 3753 voor de waarde van 6255 geitenvellen en f 1370,10 aan 4567 K.G. wol wordt verder geen enkel exportartikel opgegeven, dat meer dan f 300 waarde representeert, behalve f 887 aan 443 1/2 dozijn gezouten visch.

Het bestaande tarief van rechten, waarbij in den regel uitvoerrechten worden geheven op de eilanden en invoerrechten op Curaçao, dat meestal voor de eilanden Bonaire en Aruba de transitohaven is, is zeker niet bevorderlijk voor den

bloei der eilanden.[3] Voorheen werden van Aruba geiten naar Curaçao gezonden, doch ten gevolge van de 5 % invoerrecht op geiten en het 1/2 % recht op geitenvellen, worden thans de geiten op Aruba geslacht en alleen de vellen geëxporteerd.

De aloëcultuur van Aruba heeft aan eenige Curaçaosche ingezetenen het denkbeeld aan de hand gedaan om te trachten eene betere dan de inlandsche bereiding van de hars toe te passen, waartoe eene vrij kostbare installatie van pannen met stoomverwarming (volgens opgave kostende +/- f 16 000) werd besteed, welke echter thans werkeloos staat.

De bewerking der hars is gebonden aan een bepaalde temperatuur beneden het kookpunt. De inlandsche methode, bestaande in het verwarmen in eene ingemetselde pan boven een houtvuur, berust alleen op de ondervinding van den daarmee belasten arbeider, zonder eenige temperatuuropname. Zonder twijfel kon eene meer deugdelijke behandeling, waarbij het afleveren van goede qualiteit op den voorgrond staat, het artikel in waarde doen rijzen.

Of de bestelling van den stoomtoestel niet voldoende deskundig is geschied of de bediening te wenschen overlaat, aan het doel schijnt deze inrichting niet te beantwoorden.

De aloëbereiding heeft brandhout noodig en het schijnt dat men daarvoor ook dividiviboomen, bij gebreke aan ander hout, heeft omgekapt, dezelfde zorgeloosheid dus die ten opzichte van dezen voor dergelijke eilanden zoo geschikten boom op Curaçao wordt aangetroffen.[4]

Een degelijk bestuur had zulks kunnen voorkomen en zoo het er al niet in slaagde de bewoners tot aanplant van dividivi te bewegen, althans kunnen trachten tijdig voor nieuwen aanplant van brandhout te zorgen, ware het ook slechts door aanplant van de waardelooze wabie of, waar men niet te ver van de kust verwijderd was, van de voor brandhout zoo geschikte mangrove.

Ter overweging wordt aanbevolen de bereiding van aloëhars zooveel mogelijk te centraliseeren, desnoods van Be-

---

[3] *Aanteekening van den Minister van Koloniën*:
Do invoerrechten worlen op Curaçao alleen geheven van de van andere eilanden der kolonie afkomstige zaken, die op Curaçao worden geconsumeerd. Overigens kan worden medegedeeld dat eene reorganisatie van het belastingwezen in studie is.

[4] *Aanteekening van den Minister van Koloniën*:
Er bestaat reden om te verwachten . dat het tegenwoordige toezicht voldoende is. Er bevinden zich op het eiland twee boschwachters.

stuurswege ter hand te nemen, en door doelmatige toestellen, waarvoor wellicht het reeds bestaande dienst kan doen, zekerheid te hebben omtrent de qualiteit, terwijl daardoor tevens eene betere oplossing der brandhoutquaestie mogelijk is, omdat aan het verspreid houtkappen daardoor een einde kan komen.

De bepalingen zijn op dit stuk goed genoeg, het is echter de vraag of op de naleving voldoende toezicht wordt gehouden.

Zoo bepaalt Publicatie Blad 1867 n°. 4, dat de uitgifte regelt van domaniale gronden, in art. 5, dat bij verhuring van domeingrond:

b. geen opgaande boomen geveld of uitgeroeid mogen worden;

c. de huurder in plaats van doode boomen krachtige en levende boomen moet planten en onderhouden;

d. bij het kappen van brand- of verfhout, indien de bevoegdheid daartoe aan den huurder is toegekend, geen ander hout dan snoeisel mag worden ingezameld, doch dat de stam of stammen in behoorlijken wasdom moeten worden gelaten.

Boven was sprake van de z.g. plantage Fontein. Gelegen aan de noord-oostkust, nabij de rooi Cachuntie, komt de formatie van de kust aldaar overeen met die van Hato en de op Fontein aanwezige wel heeft vermoedelijk haar ontstaan aan gelijke oorzaken te danken.

Het debiet was echter zelfs na de vóór December gevallen regens slechts gering, maar nog geringer was het profijt dat daarvan werd getrokken eenige bananen en bacoves, eenige vruchtboomen, dat was alles. Trouwens prof. Martin gaf voor de opbrengst in 1885 op: f 50 's maands. Of dat cijfer thans nog bereikt wordt is twijfelachtig, althans naar den toestand in December te oordeelen.

De tegenwoordige eigenaar is financieel blijkbaar onmachtig daarin verbetering te brengen, maar dat is zeker niet het eenige waaraan het hapert. Aan zich zelven overgelaten zal er weinig verandering komen in den toestand.

Evenals bij Hato komt ook hier eene grot voor, waarin van vleermuizen, andere vogels en kleine zoogdieren vele excrementen worden aangetroffen, die vermoedelijk als mest zouden zijn te gebruiken, wanneer het beheer aan meer deskundige en werkzamer handen was toevertrouwd.

Ook prof. Martin spreekt in zijn werk over de Höhlen-

phosphate en over de aan phosphorzuur rijke aardachtige guano, die op den bodem der grotten wordt aangetroffen.

Zonder twijfel is het mogelijk in sommige der valleien, uitgaande van Miralamar, ongeveer in het midden gelegen, water op te houden door damaanleg; doch de noodzakelijkheid daarvan moet in verband met de kosten en de weinige partij, welke daarvan voor den landbouw in dit heuvelachtig gedeelte van het eiland valt te trekken, worden betwijfeld, tenzij aan de zuidzijde, waar men dergelijk water zoude kunnen benutten voor de bevloeiing van het aan het gebergte aansluitende vlakkere kustland.

Er zijn slechts twee centra van bevolking: Oranjestad en Santa Cruz — voor het overige treft men slechts verspreide hutten aan.

Wanneer de Bestuurszorg zich, evenals boven voor Curaçao werd aangegeven, bepaalde tot eene voldoende drinkwatervoorziening en tot tegemoetkoming in de kosten van het maken van putten en het aanschaffen van windmolens e. a., zouden daarmede de kleine landbouwers reeds belangrijk geholpen wezen.

De bevolking van Aruba is van anderen aard dan die van Curaçao, door meerdere vermenging met Indianen.

Zij wordt over het algemeen als werkvolk geprezen en de indruk, welke de bestaande aanplantingen geven, doet verwachten, dat met eenige bestuurshulp en met voldoende leiding in zake landbouw en veeteelt voor haar betere tijden mogelijk zijn.

Opgegeven werd dat thans met aloë f 60 per H.A. kon worden verkregen en op de voor andere gewassen bruikbare gronden f 100 per H.A.

Dit eiland heeft verder in de goudmaatschappij en nu en dan ook in de phosphaatontginning het voordeel, dat de bevolking ook op andere wijze dan alleen steunende op wat landbouw en geitenteelt, aan den kost kan komen.

De voornaamste ingezetenen dringen aan op eene stoomverbinding met andere havens en gaven in overweging daartoe eene poging bij den Koninklijken West-Indischen Maildienst te doen.

Zonder twijfel zou op die wijze eene betere afzet van de opbrengst van het eiland te verwachten zijn, doch die opbrengst is vooralsnog zoo gering, dat het zeer dubieus is of zonder subsidie aan bedoeld verlangen kan worden tegemoet gekomen.

Misschien dat de annex van de Red D lijn, die eene wekelijksche vaart onderhoudt van Curaçao op Maracaïbo, daartoe beter gelegenheid geeft dan de Hollandsche lijn.

Aan het eiland zelf zou, afgescheiden van het boven gegeven argument, eene betere verbinding met Curaçao zeker ten goede komen, omdat het de afzondering zou breken, waarin dit en soortgelijke eilanden verkeeren en eene betere gemeenschap zou leiden tot gemakkelijker afzet van producten en tot meerdere voeling met het bestuur der Kolonie en daardoor vermoedelijk tot meerdere opgewektheid bij de bestuurders van dergelijke eilanden.